

1907 júl. 3

Komárom sz. kir. város törvényhatósági bizottságának felirata a képviselőházhoz „a gör. kel. vallású magyar nemzeti egyház törvényhozási úton leendő szervezése” ügyében

ME 1908—II—990 (50—52)

A magyar országgyűlés t. képviselőházához, Budapestben.

Komárom szabad királyi város törvényhatósági bizottságának 1907. évi július 3-án tartott közgyűlésében kelt felirata, melyben a görögkeleti vallású magyar nemzeti egyháznak, az 1868. évi IX. tc. által eszközölt görögkeleti önálló független egyházak szervezésével egyező, törvényhozási úton leendő szervezését kéri.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

A képviselőház f. évi március 19-én tartott ülésében a szatmári görögkeleti magyar hívek részéről előterjesztett kérvényt a képviselőház pártolólág és azzal adta ki a miniszterelnöknek és a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, hogy a magyar ajkú görögkeleti vallású hívek egyházi szervezésének sürgös létesítése céljából a szükséges intézkedéseket tegye meg.

Ezzel egyidejűleg jelent meg dr. Reiner Zsigmond miniszterelnökségi miniszteri titkár tollából *A keleti vallású magyar nemzeti egyház szervezése* című tanulmány, amelynek írója történelmi, statisztikai, nemzetiségi és gazdaságpolitikai alapokon fejti ki a görögkeleti magyar nemzeti egyház szervezésének szükségességét.

Ezen tanulmány hatása alatt, s arra való tekintettel, hogy a sajtó a legmelegebben foglalt állást ezen nagy jelentőségű nemzeti és nemzetiségi ügy megoldása, és ezen eszme megvalósítása érdekében — a képviselőház határozatában és az említett tanulmányban foglalt gondolatot, a keleti vallású magyar nemzeti egyház gondolatát, magunkévá tévén — külön kéréssel van szerencsénk a magyar országgyűlés mélyen tisztelt képviselőháza elé járulni, és kérésünket a következőkben van szerencsénk kifejteni:

Az államokat alkotó politikai nemzeteknek mindenkor első és fő törekvése, hogy állami létüket, politikai egzisztenciájukat nemzeti tartalommal töltsék meg.

Nemzeti egységének és nemzeti erejének határozottabb kifejtése céljából erre törekszik minden nemzet; s annál hatalmasabb valamely állam, minél inkább el tudja érni ezen célt.

Csak Magyarország és az államalkotó magyar nemzet az, amely megtűri, hogy állama területén, a nemzet szeme láttára, napról napra hódítsanak el nemzete testéből — vér szerinti testvéreinkből ezreket.

És nem is valamely művelt, kulturális tekintetben előrehaladott népfaj az, amelynek véreit áldozatul engedi át a magyar, hanem elsősorban a kulturális tekintetben elmaradott, szellemi és gazdasági tekintetekben teljesen alacsony színvonalon álló oláh nemzetiség az, mely az uralkodó magyar vér szerinti testvéreit, saját állama területén, saját szeme láttára olvasztja magába.

Hogy miben áll az oláh népfaj ily hatalmas beolvasztó és magába szívó ereje, azt a különböző politikai és etnográfiai írók elégszer igyekeztek kifejteni.

Egyik mindenesetre leghatalmasabb beolvasztó és hódító ereje ezen nemzetiségnek a vallása.

Az oláhság legnagyobb része az úgynevezett gör. kel. vallást követi.

A gör. kel. egyházak pedig nemzeti — nálunk Magyarországon pedig az 1868. évi IX. törvény-cikk szerint is kifejezetten nemzeti egyházak lévén, ezen vallást követő oláh nemzetiségűek egyháza, az úgynevezett „magyarországi román nemzeti egyház” maga — oláh.

Az oláh egyház, az oláhok temploma az, mélyen tisztelt Képviselőház, amelyen keresztül már századok óta vándorolnak véreink az oláh nemzetiség és faj kielégíthetetlen és telhetetlen szférájába.

Az oláh templom az, melyen keresztül elvesztek a magyar nemzet százezrei, és amelybe elvesznek napról napra ma is véreink ezrei.

Hogy az oláhok tudják azt, hogy mily nagy erő lakik nemzeti nyelvükből élő vallásukban, kintünk abból is, hogy csak például — Lázár Istvánnak: *Alsófehér vármegye magyar népe* című tanulmányát idézzük, melynek 2. és következő lapjain ezen író azt mondja, hogy a 19. század első felében az erdélyi hegyalján és a bányavidéken élénk magyar élet virágzott, s most ott, Abrudbányán, Zalatnán, Verespatakon, Magyarigenben és Krakkóban alig 30 család van azokból, akik ezen helyek törzsökös lakosságát alkották. S itt kimutatja, hogy az 1784-i oláh felkelés idején itt 1122 egyént, 1848-ban pedig Veresegyházán az oláhok 30 magyar családot kényszerítettek arra, hogy az ő vallásukat felvegyék, mert jól tudták, hogy ezen vallás felvételével a legrövidebb idő alatt oláh nemzetiségűekké válnak ezen magyar testvéreink.

És úgylis lett ez. Ma már csak homályos hagyományként tudják ezek, hogy valaha magyarok voltak.

Oláhok ők. Olyan tősgyökeres oláhok, mint az időnként eloláhosodott sok százezer többi magyar.

Hogy mily nemzetiségi viszonyok uralkodnak azon megyékben, ahová valaha oláh tette lábát — de különösen az erdélyi megyékben —, mutatják azon adatok, amiket az országos statisztikai hivatal legújabb hivatalos kimutatásaiban közöl.

Így a legmagyarabbaknak gondolt vármegyékben, a székelyek közt, ahol közhit szerint soha oláh nem volt — a legújabb népszámlálási adatok szerint, például Csík vármegyében már 12 és fél százalék az oláh; Háromszék megyében 14 százalék; Maros—Torda vármegyében 37 százalék; Torda—Aranyos vármegyében pedig 73 százalék az oláh.

Az erdélyi, úgynevezett magyar vármegyékben pedig már megszügyenítő a magyarság helyzete az oláhsággal szemben, ahol magyar — úgy látszik — egyáltalában alig van még.

Így Kolozs vármegyében 68 százalék az oláh és csak 27 százalék a magyar, Szolnok-Doboka vármegyében 76 százalék az oláh, és csak 19,5 százalék a magyar; Alsófehér vármegyében 80% az oláh, és csak 17,5% a magyar, és Hunyad vármegyében oláh a lakosság 85%-a, a magyar pedig csak 10,5%.

Maguk a többi erdélyi vármegyék teljesen szaturálva vannak az oláh lakossággal.

Brassó vármegyében 35,5 az oláh; Kisküküllő vármegyében 42,5%, Nagyüküllő vármegyében 50%, Szeben vármegyében 65%, Beszterce—Naszód vármegyében 70% és Fogaras vármegyében 90% az oláh.

Hogy azonban a Királyhágon inneni vármegyék sem kerülhették el ezen inváziót, és hogy itt is mennyire elszaporodott ezen népfaj, mutatja az, hogy Torontál vármegyében 14%, Máramaros vármegyében 24—25%, Szatmár vármegyében 35%, Temes vármegyében 41%, Bihar vármegyében 45%, Szilágy vármegyében 60%, Arad vármegyében 65%, és Krassó—Szörény vármegyében 76,5% az oláh.

Nem a faji szívósság az, mélyen tisztelt Képviselőház, ami az oláh lakosságot oly erőssé és számbelileg oly hatalmassá teszi.

Nem az oláhok szokásai azok, amikkel a magyart magához vonzani és magába olvasztani képes.

Tisztán a vallás azon erő, mellyel magyar véreinket a maga szférájába hódítja, és azon körülmény, hogy az ezen népfaj által követett vallás nemzeti vallás lévén — ott — abban, nemzeti nyelve jut érvényre, és mindaz, akit ezen felekezete körébe vonni képes, az vele együtt érző és beszélő nemzetivé, oláh nemzetiségűvé lesz.

Kétségtelenül bizonyítja ezt azon tapasztalati körülmény, hogy szerb nemzetiségűt még sohasem oláhosított el az oláh, mert a szerbek is a görögkeleti vallást követik, és mert nekik is nemzeti, szerb nemzeti egyházuk van.

A görögkeleti egyház ereje éppen nemzeti voltánál fogva oly nagy, hogy az ezen vallást követő hívek ezen nemzeti vallásukba teljesen felolvadnak.

Ezen híveknek vallásukban koncentrálódik hitük, reményük, minden gondolkodásuk, egyszóval

egész életük. A vallás útján és ennek segélyével hódították el mindig a körükbe került magyart, s vallásuk segélyével teszik ezt ma is.

A vallás segélyével kell tehát nekünk is visszaszerezelnünk, visszahódítanunk azokat, akiket elvesztettünk, és kell visszatartanunk azokat, akik veszélyeztetve vannak, és az oláhságba beléolvadni készülnek.

De nemcsak a hódítás, nemcsak a visszaszerzés kötelessége a társadalomnak és kötelessége a magyar államnak.

Itt egy aktuális politikai fontosságú és életbevágó feladatról van szó, és arról, hogy 50 000 [-nél] több magyar anyanyelvű állampolgár kér, könyörög azért, hogy az állam és a társadalom segítsen rajtuk, nyújtson segédkezet arra, hogy ne legyenek kénytelenek az állam és a társadalom szeme láttára az oláhságba beléolvadni.

50 000 [-nél] több magyar félti nemzeti nyelvét, nemzeti létét, magyar nemzeti egzisztenciáját.

Ez az 50 000-nél több magyar ki van téve az oláhság önkényének, hatalmának és erős eloláhsítási vágyának.

Azon százezrekből, kik már beléolvadtak az oláhságba, ez az 50 000 még megmaradt; de sajnos, nem tudja senki, és ők sem, hogy meddig maradhatnak még magyarok.

Nem tudjuk, hogy az állam és a társadalom közönye meddig tűri még, hogy kiszolgáltatva az oláh papok és tanítók oláhsító törekvéseinek, ők is a többi eloláhsodott magyar útját kövessék, és eloláhsodva, örökre elveszenek ők is a magyarság kárára. Pedig magyarok ők, és azok is akarnak maradni!

De támogatás nélkül el fognak veszni, és az oláhságban el fognak tűnni.

Magyar nemzetiségük elvesztésével pedig az állami nyelvnek, a magyarnak még ismeretét is elvesztik.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

A magyar törvényhozás 1868-ban, az akkor hozott IX. törvénycikkkel az oláhok és a szerbek részére külön-külön görögkeleti nemzeti egyházakat létesített.

Ezzel megadta ezen két nemzetiségnek a lehetőséget arra, hogy egymástól és minden — őket zavaró bármely befolyástól függetlenül, vallásilag a magyar állam védelme alatt fejlődjenek és prosperáljanak.

De megadta nekik azzal a lehetőséget, sőt hatalmat is arra, hogy mindazokat, kik ezen két nemzeti egyházon kívül a görögkeleti vallást követik, legyenek azok bármily nemzetiségűek, és itt elsősorban a magyarokat, nemcsak egyházi főhatóságok alá vonhassák, hanem ezúton és ezen a réven nemzetiségükbe is belévonják, és oda nyelvileg és fajilag is örökre beolvasszák.

Így olvasztották be ezen vallást követő oláhok a magyar államot alkotó politikai nemzet fiai közül már százezreket, és teszik azt továbbra, napról napra ma is.

Mert nemzeti egyházakra és ezeknek hatalmas erejű szervezetére adott jogot és védelmet a magyar állam ezen idegen nemzetiségű lakosságnak az 1868. évi IX. törvénycikk megalkotása által.

De amit a magyar állam és társadalom ezen idegen fajú és ajkú, ezen idegen nemzetiségű lakosoknak megadott, azt csodálatos módon megtagadta azoktól, akik vér szerinti fiai és vér szerinti testvérei a magyar államot alkotó nemzet fiainak, s nem adta meg azt a görögkeleti vallást követő magyaroknak.

De mélyen tisztelt Képviselőház! Tovább ez így nem maradhat! Súlyos felelősség terhel bennünket és terheli a magyar államot, és méltán vád érheti a magyar országgyűlést, hogy ezen 50 000-en felüli magyar anyanyelvű ország lakosokat elveszni hagyjuk, és az európai kultúra teljes hiányában élő idegen nyelvű tömegnek áldozatul dobjuk. Kötelessége a magyar államnak ezen magyar anyanyelvű állampolgárok egyházi kérdésének rendezésével a görögkeleti vallást követő magyarságot megtartani nemzeti nyelvének és ezzel a nyugati civilizáció számára.

Ezen célt azonban tisztán csak nagyobb egyházközségek támogatásával, egyes nagyobb egyházközségek szervezetének rendezésével elérni nem lehet.

Az egyes egyházközségek rendezése mindenesetre szükséges és hasznos, azonban csakis nagyobb egyházközségeknél lehetséges az, a többi elszórtan létező kisebb egyházközségek és szórványoknak ily módon való rendezése, melyek az oláhságba beékelve ezen vallást követők legnagyobb részét képezik, teljesen lehetetlen, és soha célra nem fog vezetni.

A cél, a teljes és szükséges eredmény kizárólag csak úgy érhető el, ha úgy, amint az 1868. évi IX. törvénycikkelszervezve lettek az oláh és a szerb nemzeti egyházaink, külön meghozandó törvény útján az egész országra kiterjedőleg szervezve lesz a magyar nyelvű és nemzetiségű magyar hívek részére felállítandó görögkeleti külön magyar nemzeti egyház.

Mert amire joga volt az idegen nemzetiségű két nemzeti egyháznak, ugyanarra kétségtelen joga van a görögkeleti vallást követő magyar testvéreinknek is.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

Törvényhozási intézkedést, külön törvényt kérünk ezen magyar testvéreinknek! Törvényt, amely ezen magyar testvéreinket egy görögkeleti vallású magyar nemzeti egyházba szervezve, éppúgy, amint szervezve vannak nemzeti egyházakba a szerb és az oláh anyanyelvű görögkeleti vallású állampolgárok is.

A görögkeleti magyar nemzeti egyház szervezése, amely egyházban annak nemzeti jellegénél fogva a szertartási nyelv a magyar lesz, hatalmas kihatással lesz a nálunk fennálló, fent vázolt szégyenteljes nemzetiségi viszonyok magyar nemzeti megoldására is.

Mert hiszen a statisztikai legújabb adatok szerint is ki van mutatva, de közismert tény az, hogy a 2 795 559 lelket kitevő — az országot lakó — oláh anyanyelvű lakosságból csakis 8,7% tud magyarul is — tehát oly minimális százalék, amely élő gúnyként illusztrálja magyar államiságunk és nemzeti létünk csodálatos gyengeségét.

És ezen tömegbe — az európai kultúra legalacsonyabb fokán álló, a magyar állam nyelvét nem ismerő népbe olvadnak belé magyar anyanyelvű testvéreink.

Ezt tovább tétlenül az államnak túrnie nem szabad!

A csendes, a békés védelem — a csendes és békés visszahódítás útja lesz a görögkeleti magyar nemzeti egyház szervezése.

Az oláhság között, különösen pedig Erdélyben, ahol a magyar községek egész sorozata veszett el az oláhosodás révén a magyarság kárára, ezen egyház szervezésével a magyar nyelv a felekezeti azonosságnál fogva az oláhság körében el fog terjedni, és ezáltal az oláhságnak a vallás révén oly hatalmas felszívó és beolvasztó ereje meg fog törni.

Ezzel az oláhság részére a már reájuk nézve is nélkülözhetetlen nyugati kultúra, a magyar nyelv ismerete útján megközelíthető lesz, és ezen egyházzervezés minden szempontból kiszámíthatlan hasznú lesz az államra, elsősorban az oláhságnak békés beolvasztása szempontjából is.

De elsősorban is görögkeleti vallású, magyar anyanyelvű testvéreinknek a teljes elpusztulástól — magyar nemzetiségi megmentéséről van itten szó.

A magyar államnak és a magyar társadalomnak nagy mulasztását kell helyrehoznia, s a magyar nemzeti és nemzetiségi politika ezen nagy fontosságú kérdését mielőbb meg kell oldania.

Szervezést, törvény útján való országos szervezést kérünk magyar nemzetiségű, magyar anyanyelvű görögkeleti vallású testvéreink részére.

Mert lehetetlen az, hogy a törvényhozás elveszni hagyja azokat, akik hús a mi húsunkból s vér a mi vérünkbelől.

Jogtalanságot kell orvosolnia a törvényhozásnak, s meg kell adnia az önálló egyházat és önálló egyházi szervezetüket azoknak, akiknek az 1868-i törvényhozás azt megadni elmulasztotta.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

Midőn kérésünket, a magyarság kérését ismételtén és ismételtén hangsúlyozva terjesztjük a magyar országgyűlés mélyen tisztelt Képviselőháza elé, azt hisszük, a legjobban fejezzük be jelen feliratunkat, midőn ezt azzal zárjuk, miszerint meg vagyunk győződve, hogy a magyar országgyűlés képviselőháza kérésünket meghallgatva, gondoskodni fog a görögkeleti vallást követő magyar anyanyelvű állampolgárok egyházi autonómiájáról és a nemzeti fennmaradásukat biztosító garan-

ciáról, és ezen magyar véreinknek megmaradhatásuk reményét, az országnak pedig azon tudatot fogja nyújtani, hogy nem veszhet el az állami gondoskodás hiánya miatt Magyarországon semmi, ami védelemre és segélyre igényt tarthat, és nem veszhet el semmi, ami a magyar nemzeti gondolat-
tal és a nemzeti léttel kapcsolatban áll.

Ezért azon kérelemmel fordulunk a mélyen tisztelt képviselőházhoz, hogy a kormányt arra utasítani méltóztassék, hogy oly törvényjavaslatot terjesszen a magyar országgyűlés elé, amely a görögkeleti vallású magyar nemzeti egyházat éppoly önálló, független, egységes és országos egyház-
ként szervezze, amint az ugyanezen vallású görögkeleti szerb és görögkeleti román nemzeti egyháza-
kat az 1868. évi IX. tc.-kel szervezte.

Kelt Komárom sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1907. évi július 3-ik napján tartott
rendkívüli közgyűlésében.

Olvashatatlan aláírás s.k.
Komárom sz. kir. város
polgármestere
kir. tanácsos.

C

1907 okt. 5

*Damokos Andor Udvarhely vármegyei alispán felirata a képviselőházhoz a létesítendő magyar gör. kel.
egyház és Udvarhely vármegye kapcsolatáról*

ME 1908: 990 (79—81)

Udvarhely vármegye alispánjától
5249/1907. sz.
451.

Mélyen tisztelt Képviselőház!

A nemzetiségi kérdés, melyet sem a törvény, sem a törvény meghozatala óta eltelt 38 esztendő
nem tudott teljesen megoldani, békés időben is kettős veszedelmet rejt méhében. Az egyik az erő-
vesztesség, melyet a küzdelem okoz, minélfogva kevesebb erő jut a nemzeterosztó termelőmunkára,
a másik a nagyobb nemzet energiáját csökkentő ama hatás, melyet a nemzetegység hiányának érzete
előidéz. Válságos időben fokozódik a veszedelem, mert nincs egységes erő kifejtés. A nemzetnek
jelentékeny része közömbös vagy ellenséges indulatú. E közömbösség és ellenséges indulat volt alap-
oka szabadságharcunk elbukásának, s áll fenyegetőleg a hátunk mögött ma is, és bénítólag hat
reánk a nagy elhatározások óráiban. A közömbösséget együttérzéssé változtatni, az ellenséges
indulatot elenyésztetni legelső nemzeti érdek és a legkomolyabb erőfeszítést követő feladat.

E nagy feladat megoldásában segítségünkre jó a fejlődés gazdasági iránya, mely a magyar szent
korona oltalma alatt élő különböző anyanyelvű, de az egységes és oszthatatlan magyar nemzetet
képező népfajok érdekességét, s ezzel kapcsolatosan érzelmi egységét helyezi előtérbe, és utat nyit
a nemzet egynyelvűségének, a nemzet teljes egységülésének, mely processzus alatt a terméketlen
nemzetiségi eszmék és törekvések elsorvadnak, mérgező, energiát emésztő hatásukat elveszítik.
A kiegyenlítő, végleges megoldást hozó folyamatnak azonban nagyon is a kezdetén vagyunk. Nem
tudhatjuk, mit rejt a jövő, nem tartogat-e számunkra veszedelmeket, melyeknek leküzdésére,
már a megoldást hozó folyamat alatt az egész nemzet együttérzése és osztatlan energiájára lesz
szükség. Ezért kötelességünk megtenni minden lehetőt, amit az említett processzus siettetésére meg-
tehetünk. Kötelességünk a társadalmi, gazdasági és közintézményi hatásokként folyamatban levő
magyarosodásnak lendületet adni, az útjában levő akadályokat a rendelkezésünkre álló, illetőleg erős
elhatározással kezünkbe keríthető eszközzel elhárítani.